

Lainat, vipit ja rahapelit

1. Mikä on rahapelaamisen ikäraja?

2. Minkä ikäisenä saa itse avata pankkitilin ja käyttää sitä?

3. Minkä ikäisenä saa ottaa pikavipin?

15-vuotiaan oikeudet

- ▶ Oikeutettu rajoitetusti tekemään sopimuksia
- ▶ Oikeutettu avaamaan pankkitilin itse ansaituille rahoille ja käyttämään sitä
- ▶ Oikeutettu saamaan Visa Electron -kortin ja tietyissä tapauksissa tunnukset verkkopankkiin
- ▶ Oikeutettu huoltajan suostumuksella käyttämään myös muita tilejä ja saamaan niihin tilinkäyttövälineitä

18-vuotias on täysi-ikäinen

- ▶ Vastaa itse varoistaan ja veloistaan
- ▶ Oikeutettu tekemään itse sopimuksia
- ▶ Sopimus voi olla tilisopimus, luottosopimus tai rahastosopimus
- ▶ Oikeutettu hakemaan pankkikorttia
- ▶ Oikeutettu hakemaan luottokorttia
- ▶ Voi pelata rahapelejä

Tulot ja menot

- ▶ Tuloja ovat esim. palkka, opintoraha, palkkiot, eläke, lapsilisä, asumistuki
- ▶ Osa menoista on kiinteitä menoja, jotka pitää maksaa säännöllisesti kuten vuokra, vakuutusmaksut ja sähkölasku
- ▶ Muita menoja ovat esim. ruoka-, vaate-, puhelin- ja harrastuskulut, joiden suuruuteen voi itse vaikuttaa
- ▶ Harvalla on rahaa niin paljon, että saisi kaiken minkä haluaa

Säästäminen

- ▶ Menojen vähentäminen on helpompaa kuin tulojen kasvattaminen!
- ▶ Säästäminen on kannustavaa ja kannattavaa kun sillä on jokin tavoite
- ▶ **Mitä turhia menoja sinulla on, missä menoissa voit säästää?**
- ▶ **Miten voit säästää esim. kännykkäkuluissa, vaatemennoissa tai matkakuluissa?**

Laadi budjetti

- ▶ Talousarvio eli budjetti on arvio menoista ja tuloista - mitoitetaan menot tulojen mukaan
- ▶ Laske yhteen kuukauden tulot
- ▶ Laske yhteen kuukauden menot
- ▶ Lainaaminen tai luotolla ostaminen eivät lisää tuloja
- ▶ Enempää voi kuluttaa kuin on tuloja

Erilaisia luottoja

- ▶ Opintolaina
- ▶ Kulutusluotot
  - pankin myöntämät
  - korttiluotot
  - muut kulutusluotot
  - pikavipit
- ▶ Osamaksukauppa
- ▶ Asuntolaina
- ▶ **Kaikki lainat on maksettava takaisin!**

Kulutusluotot

- ▶ Kulutus- ja korttiluottoja myöntävät
  - pankit, luottokortti- ja rahoitusyhtiöt
  - erilaiset yritykset (kaupan luottokortit, tililuotot, pikaluotot/pikavipit)
- ▶ Kuukausierä pieni, todellinen vuosikorko korkea
- ▶ Myös pankkikorttiin voi liittää luottoominaisuuden
- ▶ Myönnettäessä tarkistetaan luottotiedot!

Osamaksukauppa

- ▶ Ostohetkellä maksetaan osa hinnasta käteismaksulla ja tavaran saa heti mukaan
- ▶ Laskun loppuosa suoritetaan useassa erässä
- ▶ Lopullinen hinta kalliimpi kuin maksettaessa käteisellä
- ▶ Omistusoikeus tavaraan siirtyy vasta, kun koko hinta on maksettu
- ▶ Myönnettäessä tarkistetaan luottotiedot!

Pika- ja tekstarivipit

- ▶ Vakuudettomia alle 3 kuukauden pituisia lainoja, joita voi ottaa internetin kautta tai tekstiviestillä
- ▶ Yleensä 50-200 euroa ja takaisinmaksuaika 7-14 vuorokautta
- ▶ Lainasta peritään käsittelykulut ja muut mahdolliset toimituskulut
- ▶ Myönnettäessä tarkistetaan luottotiedot!

Lainan hinta

- ▶ *Korko* on rahan hinta. Se on korvaus ajalta, jona raha ei ole lainan antajan käytettävissä.
- ▶ Lainan korkoprosentin lisäksi pitää maksaa eri palkkiomaksuja. Lainan *todellinen vuosikorko* on siis suurempi kuin korkoprosentti.
- ▶ Lainaa kannattaa aina verrata *luoton kokonaishintaan* eli summaan, joka kaikki kulut huomioituna tulee maksaa takaisin.
- ▶ **Vinkki: Ennen kuin otat lainan, kokeile säästää lainan lyhentämiseen vaadittava summa muutaman kuukauden ajan**

Pikavippi kännykällä

- ▶ Lainasumma 100 €
- ▶ Takaisinmaksuaika 14 vrk
- ▶ Takaisinmaksu 100 €
  - + käsittelymaksu 20 €
  - + tekstiviestikustannukset 3 €
  - = 123 €
- ▶ Vuosikoroksi muutettuna 591 %

Laskut on maksettava

- ▶ Laskut ja velan lyhennykset tulee maksaa ajallaan
- ▶ Jos sinulla ei ole rahaa maksaa laskua tai lainaa eräpäivänä, ota yhteys ennen eräpäivää velkojaan ja sovi uudesta eräpäivästä tai maksusuunnitelmasta
- ▶ Maksuvaikeuksista kannattaa neuvotella ajoissa, silloin säästyy ylimääräisiltä kuluilta

Apua tiukkaan tilanteeseen

- ▶ Laskujen tai lainan maksuun voi neuvotella maksuaikaa. Maksuvaikeuksien järjestely on pankeille ja yrityksille normaalia toimintaa.
- ▶ Kuntien talous- ja velkaneuvojilta tarjooa tukea ja apua esimerkiksi neuvotteluissa velkojien kanssa.
- ▶ Parikymmentä kuntaa myöntää matalakorkoisia sosiaalisia luottoja vähävaraisille ja velkaantuneille henkilöille, joilla ei muuta mahdollisuutta saada kohtuuehtoista luottoa.

Perintä

- ▶ Jos laskua ei ole maksettu eräpäivään mennessä, velkoja lähettää 1-2 muistutuskirjettä - ota yhteyttä velkojaan
- ▶ Viivästyskorkoa joutuu maksamaan eräpäivästä lähtien ja muistutuksesta peritään maksu
- ▶ Jos ei vielääkään maksa tai ota yhteyttä velkojaan, asia siirtyy perintätoimistolle, joka lähettää 1-2 kirjallista maksuvaatimusta
- ▶ Jos laskun maksamisesta ei sovi perintätoimiston kanssa, perintätoimisto hakee laskulle käräjäoikeuden tuomion

Ulosotto

- ▶ Ulosottomies lähettää maksukehotuksen
- ▶ Jos velallinen ei maksa velkaa, ulosottomies voi periä kolmasosan palkasta suoraan työnantajalta tai ulosmitata omaisuutta, esimerkiksi auton
- ▶ Ulosottomiehen kanssa voi tehdä maksusuunnitelman velan maksamisesta
- ▶ Lisätietoja www.oikeus.fi

Ulosmittaus

- ▶ Sakot, verot ja vakuutusmaksut voidaan suoraan ulosmitata
- ▶ Jos sakkoa maksa ulosottomiehellekään, tuomioistuim voi muuntaa sen vankeusrangaistukseksi
(www.oikeus.fi/oikeusrekisterikeskus)
- ▶ Sakko ei ole maksamaton lasku vaan rangaistus

Maksuhäiriömerkintä

- ▶ Jos pitkään laiminlyö laskujen maksamisen, saa maksuhäiriömerkinnän Suomen Asiakastieto Oy:n rekisteriin
- ▶ Se merkitsee luottotietojen menettämistä
- ▶ Merkintä pysyy 2 tai 4 vuotta asiasta riippuen
Luottotiedot tarkistetaan, kun hakee
  - opintolainan takausta
  - pankki- tai luottokorttia
  - vuokra-asuntoa

Mitä haittaa on maksuhäiriömerkinnästä?

Maksuhäiriömerkintä tarkoittaa yleensä sitä, että

- ▶ Luotto- ja pankkikortit vaaditaan takaisin
- ▶ Luotonsaantisi vaikeutuu olennaisesti
- ▶ Et saa tehtyä osamaksusopimusta
- ▶ Vuokra-asunnon saanti vaikeutuu
- ▶ Puhelinliittymä- ja vakuutussojimuksissa vaaditaan vakuutta tai ennakkomaksuja
- ▶ Työpaikan saanti vaikeutuu erityisesti, mikäli työtehtävään liittyy taloudellista vastuuta

Rahat vähissä

- ▶ Kuvitelkaa mielessänne henkilö, jolta on rahat vähissä ja laskut uhkaavat jäädä maksamatta
- ▶ Mistä hänen tulisi alkaa etsiä tietoa raha-asioiden hoidosta?
- ▶ Mitä kaikki ratkaisumalleja on olemassa?
- ▶ Mitä kuvitteellinen henkilö olisi voinut tehdä välttääkseen tilanteensa?
- ▶ Tuottakaa 2-3 ohjetta tiukan talouden hoitoon

Pohdintoja

- ▶ Pitääkö seuraava väite paikkaansa: "kännykkä on tämän päivän lompakko ja luottokortti"?
Mitä hyötyjä ja riskejä kännykällä maksamisessa on?
- ▶ Mistä kännykkäkulut muodostuvat? Miten kännykkäkuluja voi vähentää?
- ▶ Miksi ihmiset pelaavat erilaisia pelejä, muutakin kuin rahapelejä?
- ▶ Mitä hyötyä tai haittaa kortti-, netti-, lauta-, urheilu- tai rahapelaamisesta on?

Lisätieto

- ▶ www.ray.fi
- ▶ www.kuluttajavirasto.fi

NUORTEN AKATEMIA

www.nuortenakatemia.fi/note

© Nuorten Akatemia